

Veckans växt v. 15 2011

Mästerrot - *Peucedanum ostruthium* (L.) Koch

Knappt har snön smält bort och den första tussilagon blommor, så får den sällskap av mästerrot. Växten gör sin entré när de flesta växter ännu inte har vaknat till liv efter vintern. Bara denna egenskap gör växten odlingsvärd, men mästerrotten har mycket mer att erbjuda. Från tidig medeltid och fram till 1900-talets början var det en mycket högt värderad medicinalväxt som man även kunde äta som grönsak. Tyvärr har denna spännande växt glömts bort.

I nästan alla europeiska språk heter växten mästerrot. Namnet syftar på att örten var mångsidigt användbar och kunde med gott resultat ordinerades mot det mesta. En riktig "mästare" i kryddträdgården. Växten har länge använts inom folkmedicinen och så småningom införlivats i apotekens sortiment, farmakopén. Roten gick under benämningen

Radix ostruthii eller *Rhizoma imperatoriae*. *Imperatoria* betyder den kejsrerliga och man tillskrev mästerrotten verkligen undergörande effekter. Växten upphöjdes inte bara till kejsrerliga utan till och med gudomliga höjder. Den såldes under namnet *remedium divinum* (=gudomligt läkemedel). Drogen var bra mot det mesta och kunde användas till alla åldrar och bland både folk och få. Mästerrotten var en av de femtiofyra växtingredienserna i ett universalläkemedel, *orvieten*, som användes för att läka sår, gjorde blinda seende och förvandlade gubbar till ynglingar. Dessutom ansågs den vara ett potent kärlekselixier. I *orvieten* ingick även opium, honung och huggormskött, så det fanns många verkningsfulla ämnen i den blandningen. Mästerrotten ordinerades vidare mot njursten, frossa, mask och kolik, men även vid fyllerigalenskap, halssvulster och aptitlöshet. Speciellt verksam ansågs mästerrotten vara mot infektioner i broncherna och mot astma, då den hade förmågan att lösa upp segt och besvärligt slem. Växtroten innehåller bland annat eteriska oljor med terpenener och även olika hartser. Modern forskning har visat att ämnena i roten verkligen dämpar feber och inflammationer och dessutom visar hämmande effekt på mycobakteriers tillväxt. Mycobakteriellt relaterade sjukdomar är till exempel TBC och andra kroniska lungåkommor.

Mästerrotten tillhör familjen *Apiaceae* och vi har många kulturarter som grupperas in till de flockblommiga växterna, t.ex. moroten, palsternackan, kummin, dill, persilja och många fler. Mästerrotens starkt aromatiska doft erinrar om selleri och kvanne. Roten till denna fleråriga växt är grov, men det är faktiskt den växtdel som man har använt. Örten kan bli upp till en meter hög och bladen är utseendemässigt ganska lika kirsålens (*Aegopodium podagraria*). Mästerrotten blommor sällan, men när det inträffar är blommorna vita och små. Blommorna sitter i flockar och frukten blir avlång. Man tror att den på våra breddgrader inte kan utveckla fertila frön. Växten är en centraleuropeisk alpin art som tidigare var en vanligt odlad medicinalväxt vid gårdar och fäbodrar. De växter som man hittar idag är trädgårdsflyktingar eller kvar från övergivna odlingar. Mästerrotten förekommer sällsynt från Skåne till Västerbotten. Carl von Linné omnämner mästerrotten i flera skrifter. Enligt hans reseberättelser från Dalarna 1734 odlades större mängder mästerrot i Nås.

Text och bild: Else-Marie K. Strese